

Wyrok z dnia 21 września 2007 r., V CSK 141/07

Zarzut przejścia egzekwowanego zobowiązania na spółkę jawną w okolicznościach określonych w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. podlega prekluzji przewidzianej w art. 843 § 3 k.p.c.

Sędzia SN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący)

Sędzia SN Krzysztof Strzelczyk

Sędzia SN Kazimierz Zawada (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Eugeniusza W. przeciwko Tadeuszowi M. i Ryszardowi G. z udziałem interwenienta ubocznego "B.", sp. z o.o. w W. o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w części, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 21 września 2007 r. skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 22 listopada 2006 r.

oddalił skargę kasacyjną i zasądził od powoda na rzecz pozwanych kwotę 1800 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego oraz na rzecz interwenienta ubocznego kwotę 1800 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

W pozwie z dnia 5 sierpnia 2004 Eugeniusz W. wniósł o pozbawienie w stosunku do niego wykonalności do wysokości kwotę 402 497,92 zł tytułu wykonawczego, obejmującego nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w Świdnicy z dnia 19 kwietnia 2001 r., zasądzący od Eugeniusza W. i Sebastiana W. oraz Krystiana W. na rzecz pozwanych, Tadeusza M. i Ryszarda G., kwotę 597 328,22 zł z ustawowymi odsetkami. Wskazał, że zobowiązanie stwierdzone nakazem wygasło w stosunku do niego w zakresie określonym w pozwie, będąc bowiem poręczycielem długu pozwanych wobec spółki z o.o. „A.C.P.”, spłacił poręczony dług do wysokości 402 497,92 zł.

W piśmie z dnia 5 października 2005 r. Eugeniusz W. podniósł ponadto, że po dokonaniu zapłaty w charakterze poręczyciela na rzecz spółki „A.C.P.” spółka ta zwolniła go w całości z długu z tytułu poręczenia, jednocześnie całkowicie zwalniając z długu głównego pozwanych. Skoro cel poręczenia został osiągnięty, należało uznać, że pozwani stali się dłużnikami powoda w takim zakresie, w jakim przestali być dłużnikami spółki „A.C.P.”, tj. do wysokości 700 000 zł. Wierzytelność wobec pozwanych opiewającą na tę kwotę powód potrącił ze stwierdzonej nakazem zapłaty wierzytelności pozwanych. Oprócz tego powód w piśmie z dnia 5 października wskazał, że na poczet egzekwowanego przez pozwanych roszczenia należy zaliczyć określone kwoty wyegzekwowane przez pozwanych oraz kwoty należności stwierdzonych oznaczonymi fakturami potrącone przez powoda z roszczenia stwierdzonego nakazem zapłaty.

W piśmie z dnia 17 października 2005 r. powód zarzucił, że przestał być dłużnikiem egzekwowanej wierzytelności, ponieważ spółka cywilna „A.”, której był współnikiem, przekształciła się w spółkę jawną („A.A.”).

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 1 czerwca 2006 r. pozbawił wykonalności w stosunku do powoda określony w pozwie tytuł wykonawczy do kwoty 230 897,92 zł; a w pozostałym zakresie powództwo oddalił. Ustalił, że powód jako poręczyciel długu pozwanych wobec spółki „A.C.P.” zapłacił tej spółce kwotę 230 897,92 zł i nabył na podstawie art. 518 § 1 pkt 1 k.c. względem pozwanych w tej wysokości wierzytelność, którą następnie potrącił z roszczenia stwierdzonego nakazem zapłaty. Pozostałej części zarzutu podniesionego w pozwie powód nie udowodnił, jeżeli zaś chodzi o zarzuty podniesione w pismach z dnia 5 i 17 października 2005 r., Sąd Okręgowy uznał, że uległy one prekluzji na podstawie art. 843 § 3 k.p.c.

Apelacja powoda od wyroku Sądu Okręgowego w części nieuwzględniającej powództwa została oddalona. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu Okręgowego oraz wyjaśnił, że nie doszło do przejścia zobowiązań współników spółki cywilnej „A.” na spółkę jawną „A.A.”, ponieważ przekształcenie na podstawie art. 26 § 4 k.s.h. nastąpiło przed dniem 15 stycznia 2004 r., czyli w stanie prawnym, który z takim przekształceniem nie łączył przejścia praw i obowiązków współników spółki cywilnej na spółkę jawną.

Jako podstawy skargi kasacyjnej powód wskazał naruszenie art. 843 § 3 k.p.c. oraz art. art. 26 § 4 k.s.h.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący trafnie zarzucił błędną wykładnię art. 26 § 4 k.s.h. w pierwotnym brzmieniu. Po nowelizacji kodeksu spółek handlowych, która weszła w życie dnia 15 stycznia 2004 r., nie ulega wątpliwości, że spółce jawnej powstałej w wyniku przekształcenia się na podstawie art. 26 § 4 k.s.h. spółki cywilnej przysługują wszystkie wspólne prawa i obowiązki wspólników spółki cywilnej. Wynika to jednoznacznie z art. 26 § 5 k.s.h. w obecnym brzmieniu. Pierwotna regulacja była mniej precyzyjna; art. 26 § 4 k.s.h. nie stanowił wyraźnie, że spółce jawnej powstałej w wyniku przekształcenia się spółki cywilnej przysługują wszystkie prawa i obowiązki stanowiące majątek wspólny wspólników. Unormowania takiego nie zawierał również art. 551 § 2 k.s.h. w pierwotnym brzmieniu. Dało to podstawę do wyrażenia zapatrywania, że w stanie prawnym obowiązującym przed dniem 15 stycznia 2004 r. spółka jawna nie stawała się z chwilą wpisu do rejestru podmiotem wszystkich wspólnych praw i obowiązków wspólników spółki cywilnej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2004 r., V CZ 53/04, "Biuletyn SN" 2004, nr 11, s. 11, z dnia 7 lipca 2004 r., I CK 79/04, nie publ., i z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 159/05, "Izba Cywilna" 2005, nr 2, s. 45).

Akceptacja tego zapatrywania oznaczałaby jednak uzależnienie nabycia przez spółkę jawną praw wspólników spółki cywilnej od spełnienia przesłanek przewidzianych w przepisach o przeniesieniu tych praw, a nabycia obowiązków wspólników spółki cywilnej – od spełnienia przesłanek przewidzianych w przepisach o przejęciu długu, to zaś byłoby nie do pogodzenia z celem art. 26 § 4 k.s.h., który stanowiło ułatwienie przekształcenia spółek cywilnych w spółki jawne. Przepis ten mógł mieć praktyczne znaczenie tylko przy założeniu, że spółce jawnej – analogicznie do rozwiązania przyjętego w art. 553 § 1 k.s.h. – przysługują wszystkie wspólne prawa i obowiązki wspólników spółki cywilnej już z chwilą wpisu spółki jawnej do rejestru.

Obecnie kwestię tę należy uznać za jednoznacznie rozstrzygniętą w tym kierunku przez art. 26 § 5 k.s.h. także co do spółek jawnych powstałych na podstawie art. 26 § 4 k.s.h. w pierwotnym brzmieniu. Nowelizacja art. 26 k.s.h. w poruszonym zakresie, która weszła w życie w dniu 15 stycznia 2004 r., usunęła wątpliwości, jakie rodziła interpretacja tego artykułu w pierwotnym brzmieniu, stanowiła więc niejako jego autentyczną wykładnię, a co do tego rodzaju przepisów nowelizujących przyjmuje się zarówno w doktrynie, jak orzecznictwie, że mają one

zastosowanie z mocą wsteczną (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2005 r., III CK 177/04, OSNC 2005, nr 12, poz. 217, z dnia 14 stycznia 2005 r., III CK 179/04, "Izba Cywilna" 2005, nr 11, s. 51, z dnia 26 października 2005 r., V CK 285/05, nie publ., i z dnia 19 stycznia 2007 r., III CSK 360/06, OSNC-ZD 2008, nr A, poz. 16).

Należy zgodzić się także ze skarżącym, że przejście z dłużnika na spółkę jawną egzekwowanego zobowiązania zasądzzonego od dłużnika jako współnika spółki cywilnej stanowi przewidziane w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. zdarzenie mogące uzasadniać powództwo przeciwegzekucyjne. Według art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane. Gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może powództwo oprzeć także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, a także zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zarzut ten nie był przedmiotem rozpoznania w sprawie. Przepis ten obejmuje zatem również zdarzenia, wskutek których egzekwowane zobowiązanie nie przestaje istnieć, a tylko przestaje przysługiwać wobec dotychczasowego dłużnika. Do zdarzeń takich należą np. przejście długu przez inny podmiot oraz przejście długu na inny podmiot z mocy ustawy, w tym więc również na podstawie art. 26 k.s.h.

Choćby jednak wskazane w skardze kasacyjnej przejście egzekwowanego długu na spółkę jawną nastąpiło w okolicznościach określonych w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., to powołanie się przez powoda na to przejście w piśmie z dnia 17 października 2005 r. nie mogło odnieść zamierzonego skutku ze względu na przewidzianą w art. 843 § 3 k.p.c. prekluzję zarzutów mogących stanowić podstawę powództwa przeciwegzekucyjnego. W myśl wymienionego przepisu, powód wytaczając powództwo przeciwegzekucyjne powinien w pozwie przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie w tym czasie mógł zgłosić, pod rygorem utraty prawa korzystania z nich w dalszym postępowaniu, a Eugeniusz W. zarzut przejścia egzekwowanego długu na spółkę jawną podniósł dopiero po upływie kilkunastu miesięcy od wniesienia pozwu wszczynającego niniejszą sprawę. Twierdzenia skarżącego, że art. 843 § 3 k.p.c. nie stosuje się do podniesionego w piśmie z dnia 17 października 2005 r. zarzutu przejścia egzekwowanego długu na spółkę jawną, są bezzasadne. Jak się podkreśla w literaturze, w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. chodzi o

różnorodne zdarzenia, w szczególności mogą one być zależne lub niezależne od woli stron, i wszystkie one są objęte zasięgiem przewidzianej w art. 843 § 3 k.p.c. prekluzji. Ani brzmienie art. 843 § 3 k.p.c., ani żaden inny argument, w szczególności czerpany z wykładni systemowej i celowościowej, nie przemawia za wyłączeniem opartego na art. 26 k.s.h. przejścia egzekwowanego zobowiązania z dotychczasowego dłużnika na spółkę jawną spod zakresu zastosowania art. 843 § 3 k.p.c. i – w konsekwencji – za uwzględnianiem tego przejścia przez sąd z urzędu w każdym stanie sprawy o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności.

Sąd Apelacyjny trafnie uznał za sprekludowane również zarzuty podniesione w piśmie z dnia 5 października 2005 r. Skarżący, zarzucając naruszenie art. 843 § 3 k.p.c. przez przyjęcie, że przewidziana w tym przepisie prekluzja dotyczy nie tylko zarzutów, ale i przytaczanych na ich poparcie dowodów, wychodził z założenia, iż zarzutem w rozumieniu art. 843 § 3 k.p.c. jest samo twierdzenie o wygaśnięciu egzekwowanego zobowiązania, określenie zaś okoliczności, wskutek których wygaśnięcie nastąpiło, należy już do materii związanej z udowodnieniem tego zarzutu. Przyjmując takie założenie skarżący starał się wykazać, że skoro już w pozwie powołał się na wygaśnięcie egzekwowanego zobowiązania, to art. 843 § 3 k.p.c. nie stanowił przeszkody w późniejszym przytoczeniu zdarzeń, wskutek których egzekwowane zobowiązanie wygasło. Założenie to jest jednak błędne.

Artykuł 843 § 3 k.p.c. mówiąc o przytoczeniu zarzutów ma na względzie powołanie się na określone zdarzenia mogące stanowić podstawy powództwa przeciwegzekucyjnego, np. powołanie się – gdy chodzi o powództwo oparte na art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. – na wygaśnięcie egzekwowanego zobowiązania w oznaczonej wysokości wskutek zapłaty, potrącenia określonej wierzytelności (art. 498 k.c.) lub zwolnienia z długu (art. 508 k.c.). W pozwie powód powołał się na wygaśnięcie zobowiązania objętego tytułem wykonawczym do wysokości 403 497,92 zł wskutek potrącenia roszczenia nabytego wobec pozwanych w wyniku zapłaty ich długu, za który poręczył. Także ten zarzut, a dokładniej objętą nim podstawę wytoczonego powództwa przeciwegzekucyjnego, wykazał w toku procesu tylko częściowo, co do kwoty 230 897,92 zł. Wskazane w piśmie z dnia 5 października 2005 r. częściowe umorzenia zobowiązania objętego tytułem wykonawczym wskutek wyegzekwowania pewnych kwot oraz potrącenia należności powoda stwierdzonych oznaczonymi fakturami stanowiły już odrębne okoliczności mogące stanowić

podstawy powództwa przeciwegzekucyjnego, czyli odrębne zarzuty w rozumieniu art. 843 § 3 k.p.c., objęte ustanowioną w tym przepisie prekluzją.

Zwolnienie pozwanych z długu głównego, za który powód poręczył, nie mogło w ogóle prowadzić, choćby rzeczywiście nastąpiło, do umorzenia egzekwowanego zobowiązania w sposób określony w piśmie z dnia 5 października 2005 r., nie można bowiem z tym zwolnieniem łączyć skutku przewidzianego w art. 518 § 1 pkt 1 k.c., tj. nabycia przez powoda wobec pozwanych wierzytelności, którą mógłby on im przedstawić do potrącenia. W konsekwencji powołanie się na to zwolnienie nie odniosłoby zamierzonego skutku, choćby zostało dokonane już w pozwie.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.